

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

EKONOMİK GÖRÜNÜM

27 Eylül 2006

İstanbul Sanayi Odası, İstanbul

Değerli Sanayiciler ve İşadamları,

Bugün İstanbul'da sizlerle biraraya gelmekten ve ekonomimizin görünümüne ilişkin bilgi ve görüşlerimi paylaşabilme fırsatı bulmaktan büyük memnuniyet duymaktayım. Bu vesile ile, İstanbul Sanayi Odası'na düzenlediği bu toplantı için teşekkür ederim.

Bugünkü konuşmamda öncelikle para politikası uygulamaları bakımından hayati öneme sahip olan Merkez Bankası bağımsızlığı ve etkin iletişim politikasından bahsetmek, ardından ekonomideki son gelişmelere enflasyon, para politikası kararları, dalgalı kur rejimi, finansal piyasalardaki son gelişmeler, büyüme, istihdam ve cari açık kapsamında değinmek istiyorum.

Değerli Dinleyiciler,

Bankamız yasasında 2001 yılında yapılan değişiklik ile Bankamızın temel amacının fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmek olarak belirlenmesi, ve Bankamızın kullanacağı para politikası araçlarını serbestçe belirler hale gelmesi Türkiye'deki para politikası uygulamaları bakımından bir dönüm noktası olmuştur.

Yasamızda yapılan bu değişiklik ile kazandığımız araç bağımsızlığı, son 5 yıldır politikalarımızı orta vadeli bir bakış açısı içerisinde, siyasetten ve gündelik kısır tartışmalardan uzak bir biçimde ve doğrudan hedeflerimizi gerçekleştirmeye yönelik olarak oluşturmamıza imkan vermektedir. Bu değişim ülkemizin son 30 yıllık geçmişindeki en düşük enflasyon rakamlarına ulaşılmasına büyük katkı sağlamıştır.

Enflasyonla mücadelede alınan bu mesafe ve elde edilen kazanımlar, gerek yasal çerçevede gerekse uygulamada bağımsız bir Merkez Bankasının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle toplumun tüm kesimlerinin Merkez Bankasının bağımsızlığı konusuna özellikle dikkat etmeleri; bu konuda yaşanabilecek tartışmaların, ekonomi politikalarının ve hedeflerinin güvenilirliğini zedeleyebileceğini ve bunun da Türkiye'ye maliyetinin yüksek olacağını unutmamaları gerekmektedir.

Bu çerçevede şundan kimsenin şüphesi olmasın ki; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası sahip olduğu araç bağımsızlığını, nihai hedefi olan fiyat istikrarını sağlamaya yönelik olarak hiçbir tereddüt göstermeden ve her türlü riski dikkate alarak kullanmaya ve bu konuda gerekli uyarıları yapmaya devam edecektir.

Değerli Konuklar,

30 yıl yüksek ve kronik enflasyonla yaşamış bir toplumu, fiyat istikrarını sağlamayı amaçladığımız ve bu kapsamda enflasyonla kararlı bir biçimde mücadele edeceğimize inandırabilmek bakımından Merkez Bankası'nın kendisini tam olarak ifade edebilmesi, uyguladığı politikaları ve aldığı kararların nedenlerini kamuoyuna doğru bir biçimde anlatabilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu ise etkin bir iletişim politikasını gerektirmektedir. Bankamız, iletişim politikasını güven, şeffaflık, tutarlılık ve kararlılık temellerine dayandırarak uygulamaktadır. Bu politika çerçevesinde, bir yandan Bankamız politikaları ve ekonomideki gelişmeler anlatılırken, diğer taraftan önemli ekonomik kavramlar ülke gündemine taşınmış ve toplumun ekonominin normalleşme sürecinde bu kavramlara olan farkındalığının artması amaçlanmıştır. Uygulamakta olduğumuz bu etkin iletişim politikası sayesinde 2001 yılından bu yana uyguladığımız politikalara ve koyduğumuz hedeflere güven zaman içinde artmış, enflasyon beklentileri hedeflerimize yakınsamıştır.

Değerli Konuklar,

Biraz önce de belirtmiş olduğum gibi, 2002 yılından beri enflasyonla mücadelede önemli bir mesafe katedilmiş; enflasyon 2002 yılının başındaki yüzde 70'li seviyelerden tek haneli seviyelere gerilemiştir. Ancak Türkiye'de fiyat istikrarı henüz sağlanamamıştır; bu çerçevede enflasyona karşı yürüttüğümüz kararlı mücadele devam etmektedir. Bunun uzun ve zorlu bir süreç olduğu unutulmamalıdır.

Bu kapsamda son dönemdeki enflasyon gelişmelerine ve para politikası tepkisine kısaca değinmek istiyorum.

Hepinizin bildiği üzere, enflasyonda 2006 yılının ilk 7 ayında bir yükselme eğilimi gözlenmiş; Temmuz ayı itibarıyla enflasyon yüzde 11,69 seviyelerine yükselmiştir. Enflasyonda görülen bu artış eğiliminde, bu dönemdeki arz yönlü unsurlar ve dışsal koşullar etkili olmuştur.

İşlenmemiş gıda fiyatları, olumsuz hava koşulları nedeniyle 2005 yılının son aylarından itibaren hızla yükselmiş ve 2006 yılı Temmuz ayı itibarıyla yıllık bazda yüzde 21,8 oranında artmıştır.

Enflasyonu olumsuz yönde etkileyen bir diğ er unsur, ham petrol fiyatlarının dış piyasalarda artış eğ ilimine girmesi ve dö viz kurlarının Mayıs-Haziran döneminde yükselmesi sonucunda, ham petrol ve enerji fiyatlarında 2006 yılının ilk çeyreğ inden itibaren gözlenen artışlardır. Enerji fiyatlarındaki bu artışların Temmuz ayında aylık enflasyona katkısı 0,3 puan olarak gerçekleşmiştir.

Uluslararası piyasalardaki dalgalanmalar ve Türk parasının değ er kaybetmesi nedeniyle, altın fiyatlarında yılın ilk yedi ayında gözlenen ve 2006 yılı Temmuz ayı itibarıyla yıllık yüzde 72,6 oranına varan artışlar da enflasyon rakamlarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Ayrıca, Mayıs ve Haziran aylarında mali piyasalarda yaşanan dalgalanma sonucunda Türk parasının değ er kaybetmesi, dö viz cinsinden fiyatlanan mallar ile ithal malların fiyatlarında yüksek artışlara neden olmuş; sonuç olarak Mayıs-Haziran döneminde tüketici enflasyonunu artırıcı etkisi 1,5 puana ulaşmıştır.

Ağustos ayına gelindiğ inde ise enflasyon, ö ngörülerimizle tutarlı bir biçimde aylık bazda yüzde 0,44 oranında düş müş ; ilk sekiz ayda yüzde 5,3, yıllık bazda ise yüzde 10,26 düzeyinde gerçekleşmiştir. Enflasyondaki bu düş üşte; gıda ve alkolsüz içecekler grubu fiyatlarında aylık yüzde 1,21, giyim ve ayakkabı grubu fiyatlarında ise aylık yüzde 6,92 oranındaki azalışlar ve alkollü içecekler ve tütün grubu fiyatlarındaki baz etkisinin ortadan kalkması önemli bir rol oynamıştır.

Dö viz kurundaki artışların etkisiyle Mayıs-Temmuz döneminde artmış olan özel kapsamlı TÜFE göstergeleri, dö viz kurundaki gelişmelerin enflasyon üzerindeki etkisinin Ağustos ayında azalacağı yönündeki ö ngörümüz ile tutarlı bir biçimde genel olarak gerilemiştir.

Ağustos ayı enflasyon gelişmelerindeki bu iyileş me, yıl sonu itibarıyla tek haneli enflasyon rakamlarına ulaşılabilmesi bakımından önemli bir gelişmedir.

Değ erli Dinleyiciler,

Bizim gibi yüksek ve kronik enflasyon geçmişine sahip ülkelerde ekonomik birimlerin, genel olarak, yaşanan ş okların olumsuz etkilerini abartma eğ iliminde oldukları görülmektedir. Bu nedenle, enflasyonda mevsimsel nedenlerden kaynaklı

geçici artışlar bile, kimi zaman orta ve uzun vadeli enflasyon beklentilerinde ve fiyatlama davranışlarında bozulmaya neden olabilmektedir.

Ülkemizde de son dönemde enflasyonda yaşanan yükseliş, iç ve dış gelişmeler nedeniyle finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmaların da etkisiyle orta ve uzun vadeli enflasyon beklentilerinde bozulmaya neden olmuştur. Bu çerçevede, 12 aylık enflasyon beklentileri, Nisan ayındaki yüzde 5,47 seviyesinden Temmuz ayında yüzde 8,07 seviyesine; 24 aylık enflasyon beklentileri ise, Nisan ayındaki yüzde 4,67 seviyesinden Temmuz ayında yüzde 6,07 seviyesine çıkarak hedeflerden kısmen uzaklaşmıştır.

Hem enflasyondaki hem de beklentilerdeki bu bozulmanın durdurulmasına ve orta vadeli hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak Bankamız, temel politika aracı olan kısa vadeli faiz oranlarını orta vadeli bakış açısıyla uyumlu bir biçimde etkin olarak kullanmış; bu çerçevede Para Politikası Kurulu güçlü bir parasal sıkılaştırmaya giderek politika faizlerini 425 baz puan artırmış ve böylece yüzde 17,5 düzeyine çıkarmıştır.

Burada belirtmek isterim ki, uluslararası piyasalarda yaşanan çalkantıların finansal piyasalar ve enflasyon üzerindeki olumsuz etkilerine tepki veren tek ülke Türkiye değildir; başka birçok ülke de kısa vadeli faiz oranlarını, bu tür dönemlerde kimi zaman bizdekinden daha da yüksek oranlarda, artırmıştır.

Para Politikası Kurulu'nun güçlü parasal sıkılaştırması sonrasında, finansal piyasalardaki aşırı oynaklıklar azalmaya, orta ve uzun vadeli enflasyon beklentileri iyileşmeye başlamıştır. Böylece Eylül ayına gelindiğinde 12 aylık enflasyon beklentileri yüzde 7,54, 24 aylık enflasyon beklentileri ise yüzde 5,99 seviyelerine gerilemiştir.

Değerli Dinleyiciler,

Enflasyonun gelecekte izleyeceği seyre baktığımızda, Mayıs-Haziran döneminde artış gösteren döviz kurlarının enflasyon üzerindeki olumsuz etkisinin, Ağustos ayında olduğu gibi, kademeli olarak azalacağını öngörmekteyiz. Bunun yanı sıra, Mayıs-Haziran döneminde finansal piyasalarda yaşanan çalkantının tüketim eğilimi

üzerindeki yavaşlatıcı etkisinin geçici olabileceği ve bu nedenle yılın ikinci yarısında toplam talep artışında ancak sınırlı bir düşüşe neden olabileceği öngörülmektedir.

Unutulmamalıdır ki, aldığımız faiz kararlarının ekonomik aktivite ve enflasyon üzerindeki etkisi belirli bir gecikme ile ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, aldığımız faiz kararlarının toplam talep üzerindeki etkisinin, 2006 yılının sonlarına doğru ortaya çıkmaya başlayacağını ve 2007 yılının ilk yarısında güçlü bir şekilde hissedileceğini beklemekteyiz.

Değerli Konuklar,

Bankamızın Haziran ayından itibaren almış olduğu tedbirler ve son dönemde küresel likidite koşullarında gözlenen iyileşme sayesinde döviz kuru ile emtia fiyatlarındaki hareketlerin enflasyon üzerindeki ikincil etkilerinin sınırlı kalacağını, 2007 yılı enflasyonu üzerinde oluşabilecek baskının azalacağını ve enflasyondaki düşüş sürecinin devam edeceğini beklemekteyiz.

Bu noktada bir hususu belirtmek istiyorum. Parasal sıkılaştırma ve finansal piyasaların istikrarına yönelik almış olduğumuz tedbirler sonrası doğal olarak piyasalardaki likidite miktarında bir azalma yaşanmıştır. Likidite miktarındaki bu değişikliğin ekonomik aktivite üzerindeki etkisi de tarafımızdan yakından takip edilmektedir.

Bu doğrultuda, orta vadeli enflasyon görünümünde ve enflasyon beklentilerinde gözlenen görece iyileşme ve uluslararası likidite koşullarının daha olumlu seyretmesi nedeniyle, Para Politikası Kurulu Ağustos ve Eylül aylarında kısa vadeli faizleri değiştirmeme kararı almıştır. Ancak dezenflasyon süreci önündeki risklerin devam etmesi ve orta vadeli enflasyon beklentilerinin henüz hedeflerle uyumlu seviyelerde olmaması nedeniyle Kurul temkinli tavrını korumaya devam edecek; orta vadede enflasyonu olumsuz etkileyecek gelişmelerin ortaya çıkması halinde ek parasal sıkılaştırmaya gitmekten kaçınmayacaktır.

Değerli Konuklar,

Biraz önce de belirttiğim gibi, enflasyonun orta vadede öngörülerimizle uyumlu bir biçimde düşmesi önünde bir takım riskler bulunmaktadır.

Petrol fiyatlarında son dönemde bir düşüş gözlemlense de, bu düşüşün kalıcı olup olmadığı henüz belli değildir. Özellikle siyasi gelişmelere bağlı olarak petrol fiyatlarının artma riski her zaman bulunmaktadır.

Bir diğer önemli risk unsuru, küresel risk algılamalarında ve uluslararası likidite koşullarında gelişmiş ülkelerin para politikalarından kaynaklanabilecek hızlı değişikliklerdir. Böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde Bankamız, orta vadeli bakış açısı ile uyumlu bir biçimde enflasyondaki geçici yükselmelere tepki vermeyecek, ancak enflasyonun orta vadeli seyrini yakından takip edecektir.

Fiyatlama davranışlarının bozulması, daha açık bir ifadeyle geçmiş alışkanlıklara geri dönülerek fiyatlama davranışlarında enflasyon hedefi dışında başka değişkenlerin referans alınması dezenflasyon süreci önündeki bir diğer önemli risk unsurudur. Bankamız, böyle bir riskin gerçekleşmemesi için orta vadeli enflasyon beklentileri hedeflere yakınsayana kadar temkinli duruşundan vazgeçmeyecektir.

Dikkatle takip ettiğimiz bir başka risk unsuru, hizmetler sektöründeki fiyat katılıklarıdır. Bu katılıkların kırılabilmesinde, bu sektörde arzı ve rekabeti artırıcı uygulamalara gidilmesi büyük önem taşımaktadır.

Siyasi riskler de Bankamız tarafından dikkatle takip edilmektedir. Bu vesile ile, dezenflasyon sürecinde çok büyük öneme sahip iki konuya dikkatinizi çekmek istiyorum.

Öncelikle, sıkı maliye politikasının kararlılıkla sürdürülmesi ve yapısal reformlara kesintisiz bir biçimde devam edilmesi enflasyonla mücadele ve orta vadeli enflasyon hedeflerine ulaşılabilmesi açısından gereklidir. Bu çerçevede, kamu gelirler ve fiyatlama politikalarının enflasyon hedeflerine uyumlu olarak oluşturulması ve bütçe harcama sınırlarına uyularak program dışı kamu fiyat ayarlamalarına ihtiyaç bırakılmaması enflasyonla mücadelede çok büyük bir öneme sahiptir.

İkinci olarak, Ülkemizde beklentiler, geçmişteki olumsuz tecrübeler nedeniyle, hızlı bir biçimde değişebilmekte ve aşırı uçlara kayabilmektedir. Bu nedenle risk algılamalarında ve beklentilerde bozulmaya yol açacak her türlü uygulama, girişim ve söylemden mümkün olduğunca kaçınılması, dezenflasyon süreci ve makroekonomik

istikrarın devamı için çok büyük öneme sahiptir. Bu anlamda, IMF ve Avrupa Birliği ile ilişkiler, özellikle orta ve uzun vadeli beklentiler bakımından iki önemli çapadır.

Değerli Konuklar,

şundan emin olunmalıdır ki, Bankamız enflasyonu öngörebilmek için oluşturduğu senaryolarda her türlü riski değerlendirmekte ve öngörülerini buna göre oluşturmaktadır. Bu çerçevede para politikasının temkinli duruşununun, mali disiplinin ve yapısal reformların devam etmesi koşuluyla, 2007 ve 2008 yılları için yüzde 4 olan enflasyon hedeflerine ulaşılabilceğini düşünüyorum. Merkez Bankası olarak, tüm politikalarımızı bu hedeflere ulaşmaya yönelik olarak uygulamaktayız.

Değerli Konuklar,

Enflasyon gelişmelerinden bu şekilde bahsettikten sonra uygulamakta olduğumuz dalgalı kur rejiminin ve kur politikamızın temel unsurlarına kısaca değinmek istiyorum.

Sizlerin de bildiği üzere, dalgalı kur rejimi altında kurların piyasada arz ve talep koşulları tarafından belirlenmesi esastır. Bu çerçevede Türk parasının kısa dönem değerini kısa vadeli beklentiler, döviz arz ve talebine ilişkin gelişmeler ve piyasa oyuncularının davranışları belirlerken; orta ve uzun dönem değerini ekonomik temeller, yapısal reformlar ve orta ve uzun vadeye ilişkin beklentiler belirlemektedir. Dolayısıyla, bu kur rejimi altında, Merkez Bankasının açık veya zımni olarak döviz kurunun seviyesine ilişkin herhangi bir taahhüdü yoktur, döviz kuru bir politika aracı değildir.

Döviz kurlarının piyasa koşulları altında belirlenmesi, Merkez Bankasının döviz piyasalarında hiç işlem yapmayacağı anlamına gelmemektedir. Merkez Bankası döviz piyasalarında, temel olarak iki amaçla işlem yapmaktadır.

Bunlardan ilki rezerv biriktirme amacıyla, piyasada döviz arzının yüksek olduğu dönemlerde, şeffaf ve kurala bağlı yöntemlerle yaptığımız günlük döviz alım ihaleleridir. Döviz rezervimiz son dört yılda yüzde 180 oranında artarak 15 Eylül 2006 tarihi itibarıyla 56,8 milyar dolara ulaşmıştır.

Döviz piyasalarındaki ikinci tür işlemimiz ise, döviz kurlarında oluşan veya oluşabilecek olan aşırı oynaklıkları önlemek amacıyla, oynaklığın nedenlerini ve

potansiyel sonuçlarını dikkate alarak yaptığımız doğrudan müdahalelerdir. Bu müdahaleler Merkez Bankasının döviz piyasasına girerek döviz alması veya satması şeklinde olabileceği gibi, duyuru ve sözlü uyarılarla da olabilmektedir. Ancak yaptığımız bu müdahaleler, rezerv biriktirme amacıyla yaptığımız ihalelerden farklı olarak, mekanik uygulamalar değildir. Her durum kendi koşulları altında özel olarak değerlendirilmekte ve müdahale kararı buna göre alınmaktadır.

Bankamız, döviz piyasasında yaptığı bu iki tür işlem ile 2002 yılından bugüne yaklaşık 43,7 milyar dolarlık net döviz alımı gerçekleştirmiştir.

Değerli Konuklar,

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, döviz piyasasındaki gelişmeleri enflasyon ve finansal istikrar üzerindeki doğrudan etkisi nedeniyle dikkatle takip etmektedir. Bu kapsamda finansal piyasalarda Mayıs- Haziran döneminde yaşanan çalkantıyı kısaca değerlendirmek istiyorum.

Gelişmiş ülke merkez bankalarının faiz politikaları nedeniyle, 2006 yılı ilk çeyreğinden itibaren uluslararası likidite koşullarının gelişmekte olan ülkeler aleyhine değişmesi diğer tüm gelişmekte olan ülkeler gibi Türkiye'yi de olumsuz etkilenmiştir. Ancak, bu dönemde enflasyon, cari açık ve siyasi konularda yurtiçi risk algılamalarının artması, Türkiye'de görülen etkinin diğer ülkelere kıyasla daha güçlü olmasına yol açmıştır.

Bu etkilere bağlı olarak iki aylık bir süre içinde yurtdışına bir miktar sermaye çıkışı yaşanmıştır. Burada dikkat çeken unsur, bu çıkışların büyük bölümünün yerleşiklerin döviz satışları ile karşılanmasıdır.

Değerli Konuklar,

Otuz yıllık enflasyonist geçmişi olan bir ülkede beklentilerdeki kırılmalı, sadece beş yıllık bir geçmişe dayanan yapısal kazanımlarla kalıcı bir şekilde ortadan kaldırmak oldukça güçtür. Bu nedenle tüm gelişmekte olan ülkelerde finansal çalkantıların yaşandığı bu son dönemde, Türkiye'de yabancı çıkışlarından kaynaklanan kısa vadeli piyasa hareketleri, makroekonomik temellerde kalıcı bir bozulma olmadığı halde, gereğinden fazla olumsuz algılanmıştır.

Benzer şekilde, son dönemde de “İkinci dalga geliyor”, “Piyasalar tekrar dalgalanacak” söylemlerinin gündemde sıklıkla yer aldığını görmekteyiz. Bu nedenle daha önce de birçok defa vurguladığımız bir hususu tekrarlamakta fayda görüyorum. Dalgalı kur rejimi altında bu tarz oynaklıklar, gerek dışsal unsurlara, gerekse ülkemizden kaynaklı gelişmelere bağlı olarak yaşanmaktadır ve gelecekte de yaşanabilir.

Bu kapsamda dalgalı kur rejimini uygulamaya başladığımız 2001 yılından bugüne kadar, Türkiye toplamda sekiz defa bu tarz dalgalanmalar yaşamıştır. Ancak mevcut ekonomik programa ve yapısal reformlara kararlılıkla devam edildikçe ve makroekonomik temeller kuvvetlendikçe bir yandan Türk parasının değer kazandığı ana eğilime geri dönmüş, bir yandan da bu tür dalgalanmaların ekonomimiz üzerindeki olumsuz etkisi daha az olmuştur.

Unutulmamalıdır ki, dalgalı kur rejimi altında kurlardaki hareketler bir belirsizlik değil, risk unsurudur ve bu riskten korunmak mümkündür. Bu çerçevede tüm ekonomik birimlerin, modern risk yönetim ilkeleri çerçevesinde bilançolarındaki faiz veya kur riskine karşı kendilerini korumaları, bu tarz çalkantıların ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak bakımından büyük önem taşımaktadır. İzmir Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası bu konuda önemli bir olanak sunmaktadır.

Değerli Dinleyiciler,

Ana eğilim olarak Türk parasının değer kazanma süreci aynı zamanda Türk parasının itibar kazanma sürecidir. Bunun en önemli göstergesi ise, 2002 yılından bu yana yaşanmakta olan ters dolarizasyondur. Bu kapsamda döviz cinsinden mevduatların toplam mevduatlara oranı 2001 yılındaki yüzde 56,6 oranından, 2006 yılı Ağustos ayında yüzde 36,7'ye gerilemiş; Türk parası cinsinden yatırım araçlarının toplam içindeki payı ise artmıştır. Dalgalı kur rejimi düzgün bir şekilde işlediği, enflasyon güvenilir makroekonomik politikalar ile kontrol altında tutulduğu, yapısal reformlara devam edildiği sürece ters dolarizasyonun ve böylece Türk parasının itibar ve değer kazanma sürecinin devam etmesi beklenmektedir.

Merkez Bankası, destekleyici amacı olan finansal istikrar çerçevesinde finans piyasalarını yakından takip etmekte ve gerekli tedbirleri almaktadır. Bankamız geçmişte olduğu gibi bugün de, piyasa hareketlerinin, enflasyonun orta vadeli seyrine

olumsuz etki yapacağını saptaması halinde bu görüşünü kamuoyuyla paylaşmaktan ve gerekli politika tepkisini vermekten kaçınmayacaktır.

Değerli Konuklar,

Enflasyon ve finansal piyasalardaki gelişmelerden bu şekilde bahsettikten sonra şimdi de, hepinizin yakından takip ettiği büyüme ve istihdam konularına kısaca değinmek istiyorum.

Türkiye ekonomisi 18 çeyrektir ardarda yüksek oranlarda büyümektedir. Bu eğilim doğrultusunda, ekonomi 2006 yılının ikinci çeyreğinde de reel olarak yüzde 8,5 oranında büyümüştü; böylece 2001 yılından bu yana toplam reel büyüme yüzde 39,6'ya, ortalama yıllık büyüme ise yüzde 7,9'a ulaşmıştır.

Burada dikkat çeken nokta bu yüksek büyüme rakamlarının, geçmiştekinin aksine kamu kaynaklı olmaması, tersine özel sektörün tüketim ve yatırım harcamalarından kaynaklanmasıdır. 2001 yılından 2006 yılı ikinci çeyreğine kadar olan dönemde özel sektörün yatırım harcamaları reel olarak yüzde 126,9 oranında artarken, kamunun yatırım harcamaları yüzde 15,9 oranında artmıştır. Tüketim tarafında ise, aynı dönemde özel sektörün harcamalarının yüzde 35,9, kamu harcamalarının ise yüzde 11,7 oranında arttığını görmekteyiz. Bu durum aynı zamanda büyümenin yatırım kaynaklı tabanının genişlemekte olduğunu da göstermektedir.

Bu çerçevede kamu kesimi büyümeye, artık yaptığı harcamalar ile değil; iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde güçlü bir denetleyici ve düzenleyici rol üstlenerek ve politikalarını rekabet gücünün artırılmasına odaklayarak katkı yapmaktadır. Bu şekilde kamunun finansal piyasalardan borçlanma ihtiyacının düşmesi, aynı zamanda, özel sektöre daha ucuz ve daha uzun vadeli kaynak bulma imkanı tanımaktadır.

Ekonomideki yapısal değişim sürecine paralel olarak verimlilikte görülen yüksek artışlar da yüksek büyüme sürecini önemli ölçüde desteklemektedir. Ayrıca verimlilikteki bu artışlar, büyümenin niteliğini iyileştirmekte ve sürdürülebilirliğine önemli katkıda bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, ekonomimizin giderek daha fazla dışa açılması sonucunda 2001 yılından beri 2006 yılı Temmuz ayı itibarıyla birikimli olarak yüzde 151,5 oranında artan ihracatın da yüksek büyüme rakamlarına son derece önemli katkısı olmuştur.

Unutulmamalıdır ki, ihracat artışlarının uzun vadede sürdürülebilmesi için kur değişimlerinin sağladığı avantajdan çok, verimliliği artırmaya yönelik çalışmalar ve yüksek katma değer yaratan teknoloji ve sermaye yoğun sektörlerde uzmanlaşma önemlidir. Bu kapsamda en hızlı büyüyen ve ihracatını en fazla artıran sektörler baktığımızda da, bunların verimliliklerini en fazla artırmış sektörler olduğunu görmekteyiz.

Dışa açılmaya bağlı olarak daha fazla firmanın ihracata yönelmesi ve uluslararası pazarlara açılması sonucunda Ülkemizde iç ve dış rekabet artmıştır. Bu yüksek rekabet ortamında kalıcı olabilmek için, kısa vadeli yaklaşımlar yerine orta ve uzun vadeli stratejilerin oluşturulması esastır. Bunun için kamu ve özel sektörün bir arada, işbirliği içinde hareket etmesi gerekmektedir. Bu çerçevede kamu, özel sektöre piyasa koşulları altında uluslararası piyasalarda rakipleri ile rekabet edebilecekleri bir ortam yaratmaya çalışırken, özel sektör de verimliliğini artırıcı tedbirler almaya devam etmeli, güçlü ve şeffaf bilançolar oluşturmalı, sermaye piyasalarına yönelmeli, risk yönetim ilkelerine dikkat etmeli, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine kaynak ayırma çabasında olmalıdır.

Değerli Dinleyiciler,

Büyümenin yıl sonuna kadar ve sonrasındaki görünümüne baktığımızda, yılın ikinci çeyreğinde finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmalar nedeniyle ortaya çıkan belirsizlik ortamının, üçüncü çeyrekte itibaren yurtiçi talebi sınırlı da olsa olumsuz etkileyebileceğini ve böylece 2006 yılının ikinci ve 2007 yılının ilk yarısında büyüme hızının bir miktar yavaşlayabileceğini öngörmekteyiz.

Değerli Konuklar,

Yüksek büyüme oranlarının sürdürülebilmesinde yapısal reformlar son derece önemlidir. Bu reformlar mikro tedbirlerle güçlendirilmeli, değişen ihtiyaçlara ve oluşan yeni yapılara göre stratejik bir vizyon gözetilmelidir. Dokuzuncu Kalkınma Planı bu

konuda önemli bir zemin oluşturmaktadır ve bu nedenle vakit kaybetmeden hayata geçirilmelidir.

Değerli Dinleyiciler,

Ülkemizdeki yaşanan yüksek büyüme performansına paralel olarak istihdam edilen kişi sayısı da giderek artmaktadır. Bu doğrultuda son bir yıl içinde tarım dışı sektörlerde 857 bin yeni iş yaratılmıştır. Ayrıca, ekonomideki yapısal değişim sürecine bağlı olarak istihdamın sektörel dağılımı değişmekte, tarım sektöründen diğer sektörlerimize hızlı bir geçiş yaşanmaktadır. Tarım sektörünün toplam istihdam içindeki payı 2001 yılındaki yüzde 38'lik seviyesinden 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla 29,2'ye düşmüştür.

Yüksek büyüme, işsizlik oranlarında da iyileşme sağlamış; işsiz nüfus ve işsizlik oranı 2001 yılı üçüncü çeyreğinden beri en düşük seviyelerine ulaşmıştır. Haziran ayında işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre 0,3 puan düşerek yüzde 8,8; tarım dışı işsizlik oranı ise 1 puan azalarak yüzde 11,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Benzer şekilde kentsel kesimdeki işsizlik oranlarında da görece bir düzelleme görülmektedir. Özellikle kentsel kesimdeki genç nüfusta işsizlik oranı 2,1 puan azalarak yüzde 22,5'den yüzde 20,4'e gerilemiştir.

Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen işsizlik oranlarında arzu edilen iyileşme henüz sağlanamamıştır. Bunun nedeni, Ülkemizde işsizliğin yapısal bir sorun olmasıdır.

İşgücü piyasasında yaşanan yapısal değişim nedeniyle tarım sektöründe çalışanların bu sektörden çıkarak kentlerdeki işgücüne katılması işsizlik oranlarının daha hızlı düşmesini engellemektedir.

Bunun yanı sıra Ülkemizde nüfus artış hızının hala yüksek düzeylerde seyretmesi çalışabilir nüfusun hızla artmasına neden olmakta; sonucunda istihdam edilen kişi sayısındaki artışa rağmen işsizlik oranları yüksek kalmaktadır.

Ayrıca, Ülkemizde istihdam vergilerinin yüksek olması bir yandan istihdam rakamlarını olumsuz yönde etkilerken, diğer yandan kayıtdışı istihdamı teşvik etmektedir. Kayıtdışı istihdamın yüksek olması ise, istihdam artışlarının kalıcı olmasını engelleyerek oynaklığını artırmaktadır.

Değerli Dinleyiciler,

Ülkemizdeki işsizlik sorununun kalıcı bir şekilde çözülebilmesi ve sürdürülebilir bir istihdam artışının sağlanabilmesi ancak uzun vadeli ve arz yönlü politikalar ile mümkündür.

Bu kapsamda Ülkemiz istihdam yaratacak aktif politikalar izlemeli; bu çerçevede reel sektöre yeterli finansmanın sağlanabilmesi için reel sektör ve mali sektör arasındaki ilişki kuvvetlendirilmeli, yatırım ortamı iyileştirilmeli, makroekonomik ortamda istikrar kalıcı bir biçimde sağlanarak büyümenin istihdam yaratma kapasitesi artırılmalıdır. Ayrıca işgücü talebine uygun ve vasıflı işgücünün artmasına yönelik eğitim politikaları uygulanmalı, kayıtdışı istihdamın kayıt altına alınabilmesi için istihdam vergileri ve istihdam üzerindeki diğer yükler kademeli olarak azaltılmalı, tarım sektörünün küçülmesiyle ortaya çıkacak niteliksiz işgücüne yönelik bölgesel pazarlar oluşturulmalıdır.

Bu kapsamda Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın Avrupa Birliği İstihdam Stratejisi ile uyumlu olarak çizdiği çerçeve, yapılması gerekenler bakımından bir yol haritası niteliği taşımaktadır.

Değerli Dinleyiciler,

2001 yılından bu yana yaşadığımız yüksek büyüme süreci cari açığa artışları da beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda 2006 yılı Temmuz ayı itibarıyla cari açığımız yıllık bazda 29,6 milyar dolara ulaşmış; milli gelire oranı ise 2006 yılı ikinci çeyreği itibarıyla yüzde 7,5 olarak gerçekleşmiştir.

Bu noktada bir hususu belirtmek istiyorum; biz, Merkez Bankası olarak, söylemlerimizde hiçbir zaman cari açığın bir sorun olmadığını söylemedik. Yalnızca, cari açığın boyutundan çok sürdürülebilir olup olmadığına ve bu çerçevede nedenlerine ve ne şekilde finanse edildiğine bakılması gerektiğini söyledik.

Bu kapsamda Türkiye'de artan finansal entegrasyon ve dışa açıklık oranları, makroekonomik temellerdeki sağlama ölçüsünde daha yüksek cari açık oranlarının sürdürülebilmesine imkan tanımaktadır.

Ayrıca cari açığın arkasındaki nedenler de geçmiştekenden farklıdır. Bugün Ülkemizde cari açık, temel olarak tüketimdeki artışlardan değil, üretim kapasitesini de artıran yatırım artışlarından kaynaklanmaktadır.

Son yıllarda uluslararası piyasalarda artış eğiliminde olan ham petrol fiyatları da cari açığındaki artış eğiliminin altında yatan bir diğer unsurdur. Petrol fiyatları 2000 yılı baz alınarak sabitlendiğinde, cari açığın milli gelire oranı 2006 yılı ikinci çeyreğinde 1,4 puan daha düşük çıkmaktadır.

Değerli Konuklar,

Cari açığın sürdürülebilmesinde ve risk olarak algılanmamasında finansman kalitesi de çok büyük öneme sahiptir. Bu kapsamda Ülkemizde makroekonomik koşulların iyileşmesi ve yapısal değişim süreci, bir yandan cari açığın finansman kalitesini iyileştirirken, diğer yandan ekonominin olası şoklara karşı dayanıklılığını artırmıştır.

Bugün, Türkiye'ye yönelik sermaye hareketlerinin yapısı uzun vadeli sermaye ve doğrudan yabancı yatırımlar lehine değişmektedir. Temmuz 2006 itibarıyla, uzun vadeli sermaye tek başına cari açığın yüzde 77'sini karşılamaktadır. Ayrıca, doğrudan yabancı yatırımlar Temmuz ayındaki yıllık birikimli 16,6 milyar dolarlık seviyesiyle rekor düzeylere ulaşmıştır. Mayıs ayında başlayan mali piyasalardaki dalgalanmalar sırasında bile, doğrudan yabancı yatırım girişlerinde bir kesinti görülmemiştir. Bu durum makroekonomik istikrarda alınan mesafenin ve geleceğe duyulan güvenin bir göstergesidir.

Uzun vadeli sermaye ve doğrudan yabancı yatırımların ağırlıkta olduğu bu finansman yapısının, Ülkemiz ekonomisindeki yapısal değişim süreci ve Avrupa Birliği tam üyelik perspektifi çerçevesinde önümüzdeki yıllarda da devam etmesini beklemekteyiz.

Değerli Dinleyiciler,

Cari açık oranlarını analiz ederken, Türkiye'nin ekonomik yapısının geçmiştekenden farklı olduğu da unutulmamalıdır. Artık bankacılık sektöründeki açık pozisyon miktarı çok daha az, finans sektörü çok daha kuvvetlidir. Sıkı para ve maliye politikaları kararlı bir biçimde uygulanmaktadır. Döviz rezervlerimiz yüksek

seviyelerdedir ve dalgalı kur rejimi şok emici işlevini başarılı bir şekilde yerine getirmektedir.

Ekonominin, cari açığın ve finansmanının yapısındaki bu olumlu değişimlere rağmen uluslararası piyasalarda çalkantıların yaşandığı ve belirsizlik algılamalarının arttığı bir ortamda cari açığa yönelik kırılganlık algılamasının artması ve daha çok gündeme gelmesi olağandır. Bu noktada son olarak şunu belirtmek isterim ki; cari açığın ekonomi için risk yaratma potansiyeli bilinmekte ve ekonomiden sorumlu diğer birimler ile koordinasyon içinde yakından takip edilmektedir.

Değerli Konuklar,

Bugün, sizlerle bir araya gelmekten ve gündemdeki ekonomik konular ile ilgili görüşlerimi paylaşabilmekten dolayı büyük memnuniyet duydum.

Teşekkür ederim.